

ÇETİN ORANLI

RUHA DOKUNAN İNSAN ÖYKÜLERİ

“Tek bir akide şekeri bile çocukları gülümsetiyorsa,
dünyada iyilik ve mutluluk inşa etmek
aslında ne kadar kolay.”

hayykitap
EDEBİYAT

Ruha Dokunan
İnsan Öyküleri

Çetin Oranlı

..... / /

Hayykitap - 739
Edebiyat - 140

Ruha Dokunan İnsan Öyküleri
Çetin Oranlı

Hayykitap Edebiyat Yayın Yönetmeni: Caner Yaman
Kapak Tasarımı: Ravza Kızıltuğ
Sayfa Tasarımı: Turgut Kasay

ISBN: 978-625-7909-35-8
1. Baskı: İstanbul, Mayıs 2020

Baskı: Yıkılmazlar Basım Yay.
Prom. ve Kağıt San. Tic. Ltd. Şti.
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B
Güneşli - İstanbul
Sertifika No: 45464
Tel: 0212 630 64 73

Hayykitap
Zeytinoğlu Cad. Şehit Erdoğan İban Sk.
No: 36 Akatlar, Beşiktaş 34335 İstanbul
Tel: 0212 352 00 50 Faks: 0212 352 00 51
info@hayykitap.com
www.hayykitap.com
facebook.com/hayykitap
twitter.com/hayykitap
instagram.com/hayykitap
Sertifika No: 12408

© Bu kitabın tüm hakları
Hayygrup Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.
Yayınevimizden yazılı izin alınmadan kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez,
çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Ruha Dokunan İnsan Öyküleri

Çetin Oranlı

Çetin Oranlı

1974 yılında Ordu'nun Kumru ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Kumru'da tamamladıktan sonra Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden mezun oldu. Daha sonra aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı'nda yüksek lisansını yaptı.

Üniversite öğrencisi iken Konya basınında çalışmaya başladı. Toplam on altı yıl görev yaptığı *Merhaba Gazetesi*'nde on yıl boyunca sorumlu yazı İşleri müdürlüğü görevini üstlendi. Çetin Oranlı siyaset, kültür başta olmak üzere gazetecilik yaptığı dönemde yüzlerce röportaj gerçekleştirdi. Konya televizyonunda programlar yaptı. Yazı dizileri, köşe yazıları ve söyleşiler başta olmak üzere gazetecilik çalışmalarından ötürü çok sayıda ödül aldı. Çeşitli panel ve toplantılarda gazetecilik, yerel basın ve sorunları üzerine sunumlar yaptı. Konya sanayisinin gelişim immesini altmış bölümden oluşan 'Başarı Öyküleri' isimli yazı dizisi ile gündeme taşıdı. 'Başarı Öyküleri', ASKON Genel Merkezi tarafından Türkiye genelinde 'en iyi yazı dizisi' (2005 yılı) seçildi. Ankara Gazeteciler Cemiyeti ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesi olan Oranlı, iki dönem Konya Gazeteciler Cemiyeti Genel Sekreterliği görevini yaptı. 2012 yılından bu yana Basın İlan Kurumu'nda çalışıyor. Ordu'da dört buçuk yıl, Tokat'ta ise iki buçuk yıl Basın İlan Kurumu İl Müdürü olarak görev yapan Oranlı, halen aynı kurumda Mersin İl Müdürlüğü görevini ifa ediyor.

İlk kitabı *Olaylar ve Kişisel Tecrübe Işığında Gazetecilik* Mart 2016'da, ikinci kitabı *Sözün Ardı - İz Bırakan Söyleşiler* Şubat 2017'de, memleket esintilerinin yer aldığı üçüncü kitabı *Demir Kepenkli Ev - Anadolu Hikâyeleri* ise 2018 yılı nisan ayında yayımlandı. İngilizce bilen Oranlı, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı'nda doktora yapıyor. Sürekli Basın Kartı sahibi olan Oranlı, evli ve 3 çocuk babası.

Hayykitap'tan yayımlanan kitapları:

Ruha Dokunan İnsan Öyküleri, Mayıs 2020

Ruha Dokunan Patiler, Nisan 2019

İçindekiler

Taş Değirmen	7
Bakkal Rüstem	25
Otrarlı Rami	43
Garip	55
Rüzgâr Gibi Geçti	63
Av	73
Veysel	81
İyilik Kapısı	89
Ayrılık	99
Bir Yol Hikâyesi	107
Hayat	113
Mülteci	121

Taş Değirmen

*“Ve bir değirmendir zaman,
insanı da, mekânı da öğüten...”*

Bürokrasinin çarkları arasında sıkışan hayatıma kısa bir yaz molası vermek üzere, Karadeniz Bölgesi’nin yeşil dokusunun en yoğun hissedildiği sarp dağları Canik’in eteklerinde kurulu köyüme gelmiştim. Köyümüz, ırmağın yardığı vadinin dip kısmına yakın yamacın eteğindeydi. Yaşlı annem ve babam tam anlamıyla Karadeniz inadıyla bu eğimli arazide, fındık bahçeleri arasında, önünde küçük bir mısır tarlasının bulunduğu eski ahşap evde yaşarlardı. Ahşap evin yanına kardeşimin yaptırdığı üç katlı betonarme evin bir katına yerleşme teklifini yetmiş altı yaşındaki babam yıllardır yinelediği sözlerle reddetmişti: “Bu ev bize ata mirası. Biz ölünceye kadar burada yaşayacağız.”

Uzun yıllardır sadece bayramlarda bir günlüğüne geldiğim köyümde şimdi geçirebileceğim yaklaşık beş günüm vardı. İlk gece ahşap evde deliksiz bir uyku çektim. Ne vakittir böyle dinlenememiştim. Ahşabın insan sağlığı ve uykusu üzerindeki olumlu tesirine inanırım öteden beri. Bunu bir defa daha yaşayarak görmüş oldum.

İkinci gün kahvaltının ardından on bir yaşındaki oğlum Ali'yi de yanıma alıp bazen fındık bahçelerinin arasından, bazen de eşek yolu olarak kullanılan dar patikadan (gerçi şimdi köyde tek tük at ve eşek kalmış) geçip vadinin dip kısmına, ırmağa doğru yol aldım. Fındık bahçelerinin süsü mor yaban menekşeleri yaz mevsimi olmasına rağmen gülümseyen bir edayla hafif rüzgârda salınıyor, sarı ve beyaz çuha çiçekleri ile beyaz papatyalar bu ritmi tamamlıyordu. Kalın gövdesi ve sarı taç yaprakları ile sıra dışı bir çiçek olan danakıran çiçekleri de ocakların arasında gülümser gibi baş gösteriyordu. Yokuş aşağı yürürken çiçeklerin yanı sıra fındık ocaklarının dibini incelemeye koyuldum, fındık tirmidi dediğimiz o enfes yerel mantardan bulabilir miyim diye. Sarıdan kırmızıya doğru bir renge sahip olan o ilginç şapkasıyla birkaç tane gözüktü fındık mantarı, dönüşte almak üzere, zihnimde yerlerini işaretledim. Diğer taraftan da bahar döneminde çıkan beyaz çiçekli çekülgeler (sakarca) gözüme takıldı. Çekülge veya sakarca dediğimiz bu soğanlı bitki bir çeşit sebze aslında. Enfes çorbası ve kavurması yapılır bizim memlekette. Buna, diken ucu da denilen melocanı da eklemek gerek. Memleketim sebze cenneti, diye geçirdim içimden...

Geçmiş hatırlayarak yürürken, ırmak yatağına yaklaştığımızı suyun kenarında yoğunlaşan yaban nanelerinin kokusundan anladım. Nehir yatağında sıralanan yeykin ağaçlarını ve iri kabalak otlarını gördüğümde içimde bir heyecanın belirdiğini hissettim. Irmağın derinleştiği ve 'göl' dediğimiz yerlerde tertemiz suya girip serinlemeyi amacım. Yüzmeyi bu göllerde öğrenmişim ben, ırmağın göllerinde yani. Şimdi oğlum Ali'ye de ırmağın dağlardan gelen temiz ve ferah kaynak suyuyla yüzmenin zevkini aşılamaya çalışıyordum.

"Oğlum, ırmak tatlı su kaynaklarından oluşuyor. Onun için tertemizdir. Şu temmuz sıcaklığında bizi iyice serinletir. Ayrıca tatlı su kefali başta olmak üzere, balıklarla yan yana yüzersin. Gerçi şimdi balık falan kalmamış maalesef. Bilinçsizce doğaya saldırıp epeyce azaltmış insanlar. Ama biz gençliğimizde bu ırmakta ne balıklar tutardık. O balıkların lezzetini hiç unutamam."

Oğlum hayran bakışlarla ırmağı inceliyor, anlattıklarımı dinliyordu. Suyun, vadinin köşesine birikerek derin bir yatak oluşturduğu göle gelmiştik ki karşıdaki geniş bir taş kulübe oğlumun dikkatini çekti.

"Baba bak, karşıda taş ev var. Çok güzel ama biraz küçük diğer evlere göre. Neden?"

"Ev değil oğlum o. Biraz yüzelim, yakından görmek için karşıya geçeriz. Su gücüyle çalışan eski taş değirmen. Şimdi çalışmıyor maalesef. Zamanında burada Değirmenci Dedemiz vardı, o çalıştırırdı bu değirmeni. Değirmen taşlarında öğütülen mısırlardan mis gibi kokan mısır unu elde edilir, bunlardan mısır ekmekleri ve çeşit çeşit yemekler yapılırdı. İnsanlar, atlar ve eşeklerle evlerinden çuval çuval mısır getirirdi buraya. Para pul yok ya o zamanlar. Değirmenci Dede öğüttüğü mısırlardan belli oranda pay alır, buna da 'hak' derdi. Sonra da çuvalara doldurup komşularının ununu verirdi. Yıllar boyunca böyle çalıştı bu su değirmeni. Çocukluğumdan hatırlıyorum, sıra dışı, güzel ve yiğit bir adamdı Değirmenci Dede. Babamla veya ağabeyimle ne zaman gelsem, bizi yemek ve çay ikram etmeden asla göndermezdi. Değirmencinin eşi de kendisi gibi cömert bir kadındı. Bu değirmende yediğim tereyağlı mısır ekmeklerini, içtiğim çayları asla unutamam. Allah rahmet eylesin..."

Bunları oğluma anlatırken Değirmenci Dede'nin silueti canlandı gözlerimin önünde. Başında sekiz köşe kasketi, üzerinde eski ceketi, giysileri tamamen mısır ununun sarısına veya beyazına (mısırın türüne göre unun rengi sarı veya beyaz olabiliyor) bulanmış, bir ayağı aksayarak kendine güvenen bir eda ile yürüyen, kır bıyıklı, hafif sakallı, geniş yüzlü yiğit bir Karadeniz insanı... Yaşça büyük olduğu için 'Abdullah abi' diye hitap ederdi babam Değirmenci'ye. Babamın en yakın arkadaşlarından biriydi, çoğu mesele ona danışılırdı. Bir anlamda halk bilirkişisi, halk filozofuydu...

Bir saat kadar ırmağın serin sularında ferahladıktan sonra oğlumla birlikte değirmene doğru yürümeye başladık. Bizim ev vadinin güney yamacında, değirmen ise kuzeye bakan yakanın tam dip noktasındaydı. Evimize göre çapraz noktada, şirin bir tarihi eser gibi görünürdü değirmen.

Taş değirmenin tam önünde büyük ceviz ağacının dibine bırakılan, vazifesini tamamlamış, şimdi oturak olarak kullanılan değirmen taşına baktık dikkatle. Bu taşın un öğütülmesinde üstlendiği görevi ve ortasının mekanizmaya takılması için bu şekilde oyulduğunu oğluma anlatmaya başladım.

"Bu taş uzun yıllar vazife görmüş belli ki. Sonra kenarı yarıldığı içi atılmış. Bu ceviz ağacı da en az altmış yaşında oğlum. Biz küçükken de vardı. Değirmenci Dede buraya geldiğimizde bize ceviz verirdi. Bir de mevsimine göre kiraz veya üzüm toplamaya gönderirdi bahçeye. Değirmenin suyunu keserdi bazen, orada küçük birikintilerde kalan balıkları avlardık. Ne güzel günlerdi..."

Değirmenin önünden ırmak yatağına doğru baktım. Asırlardır büyük bir inatla bu vadiyi oymuş, sarp kayalıkları bile

hizaya getirmişti coşkun su. Değirmenin hemen karşısında betonarme bir köprü bulunuyordu. Karşı taraftaki köylerden at, eşek ve sonraki yıllarda da patpat dediğimiz tarım taşıtları ile değirmene mısır getirmek isteyenler için Değirmenci Dede tarafından yapılmıştı. Bu köprünün yapımının epey maceralı olduğunu işitmiştim babamdan. Aslında benim küçüklüğümde eski, düzensiz bir ahşap köprü vardı burada. Üzerinde yürürken öyle sallanırdı ki, insan tek başına veya eşeğiyle geçerken korku tüneline girmiş gibi hissederdik kendisini ama görsel açıdan çok güzeldi ahşap köprü. Nehirle ahşap köprünün defalarca fotoğrafını çekmiştim bu görsel zenginlikten etkilenerek. Değirmenci Dede, köylülere eziyetten kurtarmak için yaptırmıştı besbelli beton köprüyü...

Oğlumla birlikte değirmenin kapısına yürüdük. Kilitli değildi, kapıya dokunduğumda açıldı, içeri girdik. İki değirmen taşı, çevresi insan beline kadar gelen betonun haznesi ile çevrili vaziyette mahzun bir şekilde, zamana direnircesine, diplerinde oluklarla bekliyordu. Tarihin izlerini yansıtan taş yapılar ve heykellere benziyordu değirmenin parçaları bu haliyle. Mısır öğütmeye alışkın taşların suskunluğu insana büyük hüznü veriyordu. Telefonun ışığını açtım yakından görmek için. Taşların çevresi örümcek ağları ile kaplıydı. Üstünde mısırın öğütüldüğü ahşap hazneler ise, kim bilir hangi serseri tarafından kısmen yakıldığı için darmadağın olmuş, kalan parçalar da iyice kararmıştı. Eski, dokunaklı bir şarkıyı dinlercesine insanın kalbine işliyordu bu durum.

Taş duvarları incelemeye koyuldum. Çerçevesi bir şey dikkatimi çekti duvarda. Yakından incelemeye koyuldum. Bir gazetenin orta sayfası, yani yan yana iki sayfa çerçevesi

duvara asılmıştı. Telefonun ışığını yaklaştırdım hayretle. Gazete sayfası o anda alıp sürükledi beni. Değirmenin sahibi Abdullah Dede'nin anısına torunu tarafından yazılan yazı yer alıyordu gazetede. Siyah beyaz fotoğraflar ve gri bir zemin üzerinde üç kıtalık bir şiir eşlik ediyordu bu yazıya. Önce büyük bir merak ve hayretle yazıyı okumaya koyuldum. Okudukça merakım arttı. En sonunda da şiiri okudum, gözlerimin dolmasına engel olamayarak ve aşına olduğum bambaşka dünyalara yolculuk yaparak...

Ekmeğini Bölüştü, Haksızlıkla Savaştı

Mücadele ile geçen bir ömür, memleketimizin efsane değirmencisi, dedem Deli Abdullah'a dair...

O koca çınarı, dedem Değirmenci Abdullah'ı (nam-ı diğer Değirmenci Deli Abdullah) iki hafta önce iki köyün kesiştiği Yeşil Vadi'nin ıssız noktasında, evinin önünden dualarla son yolculuğuna uğurladık. 'Değirmenci Abdullah Efendi', 'Onbaşı'nın Abdullah' veya kimilerince de 'Deli Abdullah' olarak bilinen doksan bir yaşında bir ulu çınardı o. Yaşadığı coğrafyanın hırçın, inatçı, yiğit, mert, aynı zamanda da gani gönüllü karakterini giymiş gerçek bir Karadeniz insanı idi. Dağ, taş, ırmak dinlemeden çalışır, kayaları devirerek oluşturduğu setlerle ırmağın yatağından değirmenin kanalına su taşır, tam anlamıyla ekmeğini taştan, topraktan ve hırçın sulardan çıkartırdı. Dağlardan çıkardığı sert kayalardan kuyumcu titizliği ve alnının teri ile emek vererek değirmen taşları yontardı. Değirmen taşı işinde ustalığı öyle nam salmıştı ki, küçüklüğümde memleketimin ilçelerine, hatta komşu ilin köylerine su değirmeni kurmak için gittiğini hatırlarım.

Değirmenine atlarla, eşeklerle mısır çuvalı taşıyan her misafir için büyükannem müthiş üretkenliği ile illa ki sofraya kurar, dedem ekmek varsa bölüşür, haksızlığa uğrarsa mutlaka savaşırdı. İşte bu yazı, hayatımda rahmetli babamla birlikte büyük bir iz bırakan bu sıra dışı yiğit insanla ilgili anılarıma, dünyamızdan bir kuyruklu yıldız gibi geçen 'Değirmenci Deli Abdullah'la ilgili bildiklerime dairdir...

Bir Mücadele İnsanı...

İrmağın kenarında, vadinin dip kısmında kurulu iki katlı ahşap ev ve dört yüz metre aşağısında ırmağın suyu ile çalışan taş değirmen arasında –gençlik yıllarında geçirdiği bir kazadan dolayı– hafif aksayan adımlarla yürüyen, eski ceketi, keçe pantolonu, başından hiç çıkarmadığı sekiz köşe kasketi ile heybetli bir insan. Giysileri, saçları çoğu zaman mısır ununa bulanmış fakat geniş yüzünden gülümseme eksik olmayan bir adam... Değirmenci dedemin hafızamda ilk beliren görüntüsü budur. Çocukluğumuzda en büyük eğlencemiz, evimize yaklaşık üç kilometre uzaklıkta bulunan değirmen yanına gitmekti. Farklı bir sevgi frekansı ile severdi dedemiz bizi. Değirmen yanı, dedemin evi demekti. Değirmen yanına gitmek ırmağın serin sularına girmek, değirmenin su kanalında akan suyu izin alıp keserek enfes lezzetteki tatlı su balıklarını yakalamak, olabildiğince hür ortamda oyun oynamak, mevsimine göre vişne, kiraz, armut, incir, üzüm ve cennet hurması gibi meyve türlerini dalından yemek, açsılığ ile ünlü büyükannemin yaptığı börekleri, tereyağlı sıcak mısır ekmeklerini tatmak demekti... Bereket ve özgürlük kaynağıydı değirmen yanı bizim için...

1926 doğumlu Değirmenci dedem inatçı kişiliğiyle gerçek bir mücadele insanıydı. Mütevazı şartlarda yıllar önce yaptığı ahşap ev, kırsal mimarinin mütevazı örneklerinden biriydi. Eldeki tomrukların, kerestelerin pratik bir zekâyla birleştirildiği bu eski evi şimdi bana hatırlatan tek şey Karadeniz illerinin az sayıdaki ahşap camileri. Hem vadinin ıssız, dingin yapısından, hem de evde kullanılan malzemelerden olsa gerek, bu ahşap evde uyunan birkaç saatlik uyku, insana iyi bir dinlenme hissini verirdi. Ergenlik yıllarımda bu ev benim için tam anlamıyla hayatın dertlerinden kaçış noktası, bir nevi manevi sığınak haline gelmişti. Ne yazık ki 1990 yılında sobadan sıçrayan bir alev neticesinde çıkan yangınla ahşap ev kül oldu. Yerine yapılan beton ev ise, hiçbir zaman eskisinin boşluğunu dolduramadı.

Dedemin hayatı genellikle ev ve değirmen arasında geçirdi. Bazen ırmak debisinde yağmurun veya sel sularının etkisiyle değirmenin içi su almaya başladı, dedem büyük bir telaşla işe girişirdi. Sel ve taşkınlara karşı kazma, kürek ve balyozla insanüstü bir gayretle çalıştığını görürdük. Mevsimine göre fındık bahçelerine de el atardı. Heyelan kaynağı olan ırmak yatağının kenarındaki yamacı ıslah edip orayı ağaçlandırmak, dağlık alanları bahçe haline getirmek de onun emek verdiği işler arasındaydı. Ancak dedemin hayatının odak noktasını, büyük bir sevda gibi sahiplendiği değirmeni ve suyun kaynağının geldiği nehir oluşturmaktaydı. Belirli bir debideki suyu oluşturduğu setler ve yaklaşık bir kilometrelik kanalla (değirmenin anası derdik) değirmene akıtır, yüksekten gelen su kot farkı ile –tam anlamıyla bir baraj mantığıyla– hızla değirmenin taşlarını çeviren çarka düşer ve el emeği fabrika

Bir çocuk, babasının geçmişini dinlerken güneş usul usul dağların arkasına yaslanır, göçmen kuşlar gölün kıyısında mola verir ve sonra uzaklara göçer. Bir adam ısrarla hakkını ararken bir nehir yatağının kıyısında değirmen taşı yosun tutar. Geçmişin odaları, avlusundaki meyve ağaçları çağırır genç kadını. Garip, çöpten topladığı küflü ekmeği köpeğiyle paylaşır. Kalpten gazi olanlar bir türlü yerleşemez bir yere. Ve zaman, kuşların konduğu çınar ağaçlarını, taş duvarları alıp götürse de, geriye bir kulübede, küçük tüpte pişen sıcak çay eşliğinde yapılan sevmeye, hayata tutunmaya dair narin sohbetlerin ruhun çeperlerinde bıraktığı buğu kalır.

Kendi başına gelmeyen şey, uzak gibi görünür insana. O yüzden...

Kötülüğün bunca hüküm sürdüğü dünyada iyiler olanca gücüyle mücadele etmeli.

Kalplerinde sevgi, merhamet, sevda ve ayrılık olanların hikâyeleri...

hayykitap

22 TL

KDV'DEN MUAFTIR

ISBN: 978-625-7909-35-8

